

BOEKVERSLAG 26 februari 2013 'De omslag'

Het satijnen hart (2006), door Remco Campert

Afgezien van Ria is iedereen aanwezig.

De meningen zijn een beetje verdeeld, Nelleke en Paulien vonden het een 'niemendalletje', heeft geen indruk gemaakt en had geen diepgang....

Marné vond het niet indrukwekkend maar wel realistisch, voor Ariana was het wel herkenbaar, maar met een onwaarschijnlijke wending er in en de woordkeuze niet altijd mooi.

Jannie vond het mooi met een sobere schrijfstijl, weemoedig en dicht bij de werkelijkheid; Annelies, Wil, Thea en ook Ria vonden het een mooi boek, prettig leesbaar met een verrassende wending. Voor Ria was bijzonder te lezen hoe de cynische man op latere leeftijd milder wordt.

Voor Gerda was het een mooi boek met redelijk veel inhoud.

Het satijnen hart heeft meer te zeggen naarmate ik meer recensies lees.

Het is een confronterend zelfportret van een kunstenaar, een oude schilder Hendrik van Otterlo, die de buitenwereld aan zich voorbij laat gaan in ogenschijnlijke berusting.

Hij komt niet meer buiten en verwaarloost zichzelf.

Van Otterlo is verbitterd over zijn onmacht niet meer te kunnen schilderen sinds het vertrek van zijn ex-vriendin Cissy, dat 'rotwijf', en over de onmacht die hij voelt door zijn toenemende afhankelijkheid van anderen.

Het ouder worden ervaart Hendrik als een vernedering en een verlies.

Er komen weinig personages in het boek voor. Zijn halfzus Bettina en zijn beste vriend, ook schilder en groot levensgenieter Jongerius. Zij proberen Hendrik uit zijn egocentrische cocon te halen, te vergeefs. Bettina verzorgt hem vaak, Jongerius krijgt niet echt vat op hem maar blijft altijd zijn vriend.

Ook komen voor, maar terzijde, de man van Bettina, Pieter die hem uiteindelijk bij een actiecomité weet te betrekken, en zijn huisarts.

Vrouwen zag hij altijd als slechts voor erbij...de kunst was alles. (Zijn moeder is al vroeg naar Canada vertrokken en liet hem achter...)

Pas als Van Otterlo het overlijdensbericht leest van zijn vroegere vriendin Cissy, gaan bij Van Otterlo de dingen veranderen.

Hij vraagt Jongerius en Bettina over Cissy, die blijkt altijd van hem gehouden te hebben, terwijl hij alleen maar aan zichzelf dacht. Langzaamaan gaat zijn klaagzang over in bespiegeling over zichzelf, over de liefde en zijn werk.

Kunst was waarvoor hij leefde, zijn grote liefde, maar bedroog hij zichzelf daar ook niet mee? De reflectie doet de stelligheid waarmee hij zijn visie op de zaken verkondigde wankelen.

'Ik hoor het mezelf betogen en weet allang niet meer of ik het bij het rechte eind heb en of er nog mensen in de zaal zitten.'

Zijn behoefte om weer te gaan schilderen wordt intussen steeds groter. Hij heeft zich er niet meer toe kunnen zetten sinds Cissy's vertrek, afgezien van het zelfportret dat hij in al zijn woede die nacht nog had geschilderd. 'Alleen door te bevestigen wie ik was, kon ik mezelf behoeden voor de gevolgen van een nederlaag'.

Het is zijn laatste en volgens hem zijn beste werk geweest.

Zijn recalcitrantie weet hij om te buigen naar een positieve energie om de draad weer op te pakken.

Hij ziet zichzelf in een spiegel, letterlijk ook en hij knipt zijn lange haar en baard af. Door naar buiten te gaan en veel te wandelen wordt hij ook sterker, als het ware minder oud.

Hij gaat met een actiecomité in tegen de afbraak van zijn atelier dat plaats moet maken voor een benzinestation en in ruil daarvoor knapt het actiecomité de ruimte op. Hij neemt iemand als leerling aan en schildersbenodigdheden worden aangeschaft.

Zijn bedoeling is, als een soort ultieme loutering, om een portret te maken van Cissy, als een uiting van liefde. Een heel ander portret dan dat hij vroeger op haar verzoek had geschilderd, dat was hard en lelijk. Met de nieuwe start lijkt hij wraak te nemen op zichzelf en hij is daarmee vernieuwender dan ooit.

Hij komt met zichzelf en zijn verleden in het reine en verbaast daarmee iedereen, zichzelf nog het meest.

De titel is als een gevecht tussen passie voor kunst en leven. Satijn staat voor zacht. In Parijs had hij een vriendin waarvan hij de naam niet eens meer weet, hij herinnerde zich haar rode satijnen sjaaltje slechts. Op het voorblad staat een afbeelding van een schilderij (Jim Dine).

Het satijnen hart klinkt misschien zoetsappig maar is dat allerm minst. Campert weet precies de juiste toon aan te slaan. De klachten en weemoedigheid van Hendrik gaan samen met zelfspot en scherpzinnigheid, waardoor het verhaal niet te sentimenteel wordt.

De hoofdpersoon geeft zichzelf op de juiste momenten een schop onder zijn kont.

"Aan dit inwendig klagen moet een einde komen". Die spanning houdt het verhaal interessant.

Ik zelf vind het mooi taalgebruik, beeldend en helder. Campert is een goed observator van eigenschappen en onhebbelijkheden van mensen, zijn personen worden treffend neergezet. De nare zelfzuchtige trekjes van Hendrik maken hem niet aardig, maar wel menselijk. Samen met de positieve wending aan het einde zien we een intrigerend portret over een kunstenaar in zijn nadagen.

Het boek bevat zeker autobiografische trekjes, veel woede ten opzichte van vrouwen, en het gevoel aan de kant gezet te zijn. Het boek heeft een open einde, de schilder zit voor zijn blanco doek.

Remco Campert, geboren in 1929, had als vader Jan Campert, dichter.

Zijn moeder was Joekie Broedelet, zijn ouders waren gescheiden.

Remco Campert was bekend als dichter, waarvoor hij de P.C. Hooftprijs ontving en behoorde tot de Vijftigers, literaire stroming.

Hij richtte met anderen het tijdschrift Braak op, schreef columns in de Volkskrant, er zijn films naar zijn boeken gemaakt.

In theaters en op podium met Jan Mulder ging hij verhalen vertellen.

Vaak gebruikt hij vreemde titels, zoals Eetlezen.

Zijn eerste roman was in 2004 Een liefde in Parijs, Het satijnen hart is van 2006.

Annelies